

25-Oktyabr, 2025-yil

PAREMIYA TARJIMASI MUAMMOLARI VA QIYOSIY LINGVISTIKA ASOSLARI (BOBURNOMA ASARI ASOSIDA)

Shodiyeva Gulhayo Xudoynazarovna

Navoiy davlat universiteti

Annotatsiya: *Ushbu tezis Boburnomaning o‘zbekcha matni va Annette S. Beveridge tomonidan ingliz tiliga qilingan tarjimasini asos qilib olgan holda paremiya tarjimasini muammolarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Ishda paremiya, ya’ni xalq maqollari va hikmatli so‘zlar, ularning tarjimada yuzaga keladigan lingvistik va madaniy muammolari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi Boburnoma asaridagi paremiya iboralarini o‘zbek va ingliz tillari kontekstida qiyosiy tahlil qilish orqali tarjima jarayonidagi qiyinchiliklarni aniqlashdir. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, paremiya tarjimasida lingvokulturologik elementlarni to‘g‘ri aks ettirish muhim ahamiyatga ega va bu tarjimashunoslikda yangi yondashuvlarni talab qiladi.*

Kalit so‘zlar: *paremiya, tarjima, qiyosiy tahlil, lingvokulturologiya, Boburnoma, Beveridge tarjimasini*

KIRISH

Paremiya yoki maqol iborolari xalqning tajriba va donoligini o‘zida mujassamlashtirgan madaniy va lingvistik birliklar hisoblanadi. Tarjima jarayonida ularning mazmuni va konteksti noaniqliklar keltirib chiqarishi mumkin. Boburnoma — tarixiy va adabiy manba sifatida boy paremiya iborolari bilan to‘ldirilgan asardir. Ushbu ishda o‘zbekcha matn va Beveridge tarjimasini asosida paremiya tarjimasidagi qiyinchiliklar va ularni qiyosiy tahlil qilish asosiy e’tibor markazida.

ASOSIY QISM

1. Paremiya va tarjima muammolari: Boburnomadagi paremiya iborolari o‘ziga xos madaniy kontekstga ega bo‘lib, ularni ingliz tiliga to‘g‘ri tarjima qilish murakkab vazifa hisoblanadi. Masalan, o‘zbekcha “Og‘ir so‘zni o‘ziga olib yurma” maqoli Beveridge tarjimasida to‘liq madaniy kontekstini yo‘qotgan holda "Do not carry heavy words" sifatida berilgan.

2. Qiyosiy lingvistika asoslari: Qiyosiy tahlil o‘zbek va ingliz paremiya iborolari orasidagi semantik va stilistik o‘xshashlik va farqlarni aniqlashga yordam beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ko‘plab paremiya iborolari tarjimada semantik jihatdan mos keladi, biroq madaniy nuanslar yetishmaydi. Bu esa lingvokulturologik yondashuvlarni talab qiladi.

3. Misollar tahlili:

O‘zbekcha: "Yaxshi so‘z — qalbni yoritadi"

Inglizcha Beveridge tarjimasini: "A good word lights the heart"

Tahlil: Tarjima semantik jihatdan mos keladi, ammo o‘zbek tilidagi ifodaning madaniy ohangi ingliz tilida to‘liq uzatilmagan.

25-Oktyabr, 2025-yil

Xulosa

Boburnoma asaridagi paremiya iboralarini tarjima qilishda lingvistik va madaniy qiyinchiliklar mavjud. Qiyosiy lingvistika tahlili ushbu muammolarni aniqlash va ularni hal etishning samarali usullarini taklif etadi. Shuningdek, tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, lingvokulturologik elementlarni hisobga olgan holda tarjima jarayonini optimallashtirish tarjimashunoslikning muhim vazifasi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Boburnoma, o‘zbekcha matn, Toshkent nashri, 2000.
2. Beveridge, Annette S., "The Babur-nama in English", London: Luzac & Co., 1922.
3. Nabiev, A., "Tarjimashunoslik nazariyasi", Toshkent, 2015.
4. Karimov, S., "Qiyosiy lingvistika va paremiya", Tashkent, 2018.